

ОЦЕНЪЧНА МЕТОДОЛОГИЯ
ЗА
ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА МЛАДЕЖИ
В РИСК

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	4
<u>Определение на „младежи в риск“</u>	4
Превенция, оценка и намеса	5
<u>Резюме</u>	7
Устойчивост при младите хора	7
<u>Трудности в детството /Рискови фактори, които устойчивите млади хора успешно преодоляват</u>	7
<u>Всички млади хора имат способността да бъдат устойчиви</u>	8
<u>Какви са защитните фактори</u>	8
Насърчаване на здравословно развитие със защитни фактори.....	9
Индивидуални защитни фактори.....	9
Семейни защитни фактори.....	10
Защитни фактори на общността.....	12
Кумулативен ефект на защитните фактори: Колкото повече, толкова по-добре.....	13
<u>Резюме</u>	13
Мотивация и заетост на младите хора	13
Повишаване на мотивацията след задоволяване на основните човешки нужди.....	14
Основни нужди.....	14
Напреднали/допълнителни нужди.....	15
Други стратегии за насърчаване на мотивацията/ангажираността на младите хора	16
<u>Идентифициране и насърчаване на целите на подхода</u>	17
Мотивационни стратегии за интервюиране.....	17
Резюме.....	19
Идентифициране на потребностите на младежите в риск	20
Стъпки, които младежкия работник предприема, за да подкрепи младежа в риск.....	20
Въпроси за оценка.....	21
Примерни казуси	24
Литература	33

ЗА МЕТОДОЛОГИЯТА

Методологията за оценка представя методите и инструментите за идентифициране и оценяване на нуждите от обучение на младите хора, изложени на риск от социално изключване. Методологията за оценка допринася за избора на подходящи инструменти за обучение, които да се приложат в обучителна методология.

Проектът "Самоосъзнаване и предприемачество на младежите в риск"

Партньорството по проекта, съчетава усилията на 6 организации от 5 страни, които представляват отделни региони в Европа (Средиземноморска, Централна, Северна и Югоизточна Европа) да разработят методология за оценка и методология за обучение на работещите с младите в риск, които да им дадат възможност да идентифицират адекватно нуждите на младите хора, да предоставят обучение за предприемачество и самоосъзнаване на разнообразни младежки групи в риск.

Предвиденото въздействие върху младите хора включва: по-големи възможности за вземане на свободен и информиран избор за тяхната потенциална кариера / лично развитие и предприемане на подходящи действия, чрез прилагане на уменията и компетенциите; увеличаване на шансовете за заетост, чрез придобиване на самочувствие, самоувереност, предприемачески умения и други резултати от обучението; увеличени възможности за активно участие в обществото чрез прилагане на умения за комуникация, межкултурни умения и самоосъзнаване и самооценка.

Проектът допринася за по-добрите постижения на младите хора в живота, като ги ангажира да бъдат активни и води до пълноценно самоосъзнаване и повишаване на предприемаческите им умения

Програма "Еразъм +"

„Еразъм+“ е програмата на ЕС за подпомагане на образованието, обучението, младежта и спорта в Европа за периода 2014-2020 г. Образованието, обучението, младежта и спортът могат да допринесат главно за подпомагане на социално-икономическите промени, големите предизвикателства, пред които е изправена Европа до края на десетилетието, и да подкрепят изпълнението на европейската програма за политика за растеж, работни места, равенство и социално включване. Образованието и работата с младежта са ключови фактори за насърчаване на общите европейски ценности, насърчаване на социалното приобщаване, засилване на межкултурното разбирателство и чувство за принадлежност към общността, и предотвратяване на насилствената радикализация. Еразъм + е ефективен инструмент за насърчаване на включването на хората в неравносложно положение, включително новопристигналите мигранти.

ПАРТНЬОРИ

(България)

Национална Асоциация на Ресурсните Учители, София

Business Intuition, Deventer (Holland)

Asociación Backslash, Valencia (Spain)

Бъдеще за всички нас, Пловдив (България)

Iğdır İl Milli Eğitim Müdürlüğü (Iğdır Provincial Directorate of
National Education, Iğdır (Turkey))

ZAVOD CMLC, Celje (Slovenia)

ВЪВЕДЕНИЕ

Децата и юношите са важни за бъдещите успехи и здравето на нашия свят. Те ще бъдат родители, учители, лекари, психолози, политици и световни лидери на утрешния ден. Бъдещото благосъстояние на семействата и обществата зависи от здравословното психологическо развитие на младежите.

За съжаление, излагането на стресови, биологични и генетични фактори в околната среда може да постави младите хора в по-голям риск, като развиват поведение, което е разрушително за самите тях, за семействата и обществата им.

Определение на „младежи в риск“ - В тази методология се използва терминът „младежи в риск“ и описва децата и юношите, които са били изложени на различни видове стресови фактори (например проблеми преди и след раждането, физическо, емоционално или сексуално насилие, пренебрегване, хронична бедност, загуба поради смърт или изоставяне, злоупотреба с родителски права или психопатология) и/или имат биологични, генетични рискови фактори (т.е. семейна анамнеза за психични разстройства), които ги излагат на по-висок риск от отрицателни резултати в живота. Младежите в риск често се борят с поведения, които са разрушителни за самите тях и за околните. Тези поведения могат да включват: безпокойство, бягство, физическо/сексуално насилие, кражба, унищожаване на собственост, злоупотреба с вещества, самоувреждащи поведения, хранителни разстройства, социално отдръпване, депресивно или дерегулирано настроение, и тревоги. Терминът „младежи в риск“ включва и младежи, които в момента функционират добре, но са изложени на повишен риск от развитие на проблеми в бъдеще.

„Младежи в риск“ е общ термин за редица обстоятелства, които поставят младите хора в по-голяма уязвимост за проблемно поведение, като злоупотреба с вещества, неуспех в училище и младежка престъпност, както и психични разстройства като депресия и тревожност. Когато изучават младежите в риск, изследователите обикновено се фокусират върху рисковите фактори, които допринасят за това, и защитните фактори, които служат за борба срещу проблемните резултати. Защитните фактори могат да се смятат за лични качества, като например способност или компетентност за решаване на проблеми и ефективност, или екологични ресурси, като например социална подкрепа в общността или доходи от семейството.

Промяната на парадигмата в областта преди повече от двадесет години, фокусира значително по-голямо внимание върху адаптивното поведение на младите хора в риск под формата на изследвания за устойчивост. Предизвикателството за изучаването на младежите в риск е идентифицирането на млади хора, които са по-склонни да развиват проблеми, които им пречат да преминават към „здравни възрастни“ - оттук и понятието „риск“. Докато голяма част от рисковите изследвания се очертават с фокус върху епидемиологията и следователно изследването на индивидуалното „рисково

поведение“, друго изследване подчертава „рискови ситуации или среди“, където обстоятелствата предразполагат младите хора да със сериозни негативни последици.

Тази методология се основава на общото разбиране за младите хора в риск, което всяка страна партньор може да развие, в зависимост от местната правна рамка.

Превенция, оценка и намеса

Екологичният модел разглежда младите хора като развиващи се в рамките на сложна мрежа от взаимодействащи контексти и взаимоотношения. Той подчертава многото влиятелни фактори, които въздействат върху живота на младежите на различни нива, включително факторите в рамките на младостта, семейството и общността (вж. Фигура 1). Индивидуалните фактори включват темперамент, генетично предразположение, когнитивни способности, социални умения, индивидуален отговор на негодите и умения за емоционална регулация. Семейните фактори включват нивото на безопасност, стабилност и грижи в дома, родителски стил, уменията за емоционална регулация на родителите и техния темперамент, и състава на семейството. Факторите на общността включват отношения между връстници, качество на образованието

Фигура 1: Екологична перспектива

, икономически възможности, възможности за професионално обучение/заетост, възможности за отдих и социално-културно влияние. През последните години екологичният модел е преименуван на био-екологичен, за да подчертае по-ясно биологичните и генетичните влияния.

Холистичният подход цели предотвратяване развитието на проблемите на първо място. Това означава да бъдете проактивни, а не реактивни, като насърчавате фактори, които увеличават здравословното развитие и намаляват риска. Област, в която превенцията е от особено значение, е сексуалната виктимизация. През последните две десетилетия се предоставят услуги за психично здраве на деца и юноши, които са сексуално насилвани, както и за лечение на деца със сексуални поведенчески проблеми и

младежи, които са обект на сексуална злоупотреба. Тези услуги са от решаващо значение за възстановяването на младежта и на общността като цяло. Все пак, още по-важно е да правим всичко възможно, за да прекратим появата на сексуалната виктимизация изобщо. Фактори, които могат да помогнат за намаляване на риска от сексуална виктимизация в детска възраст и насърчаване на здравословното развитие, включват :

- Създаване и поддържане на отворена комуникация между децата и техните настойници на всички теми, включително сексуалността.
- Повишаване на знанията на децата за техните тела, включително техните много специални интимни части.
- Помагане на децата да приемат промените в тялото си.
- Повишаване на знанията на децата за тяхната жизнена среда, включително хората в техния живот, които могат да помогнат за опазване на тяхната сигурност.
- Повишаване на знанията на децата за потенциално рискови сценарии.
- Гарантиране, че настойниците са бдителни, за това кой се грижи за децата им и кога, къде оставят децата си под чужди грижи.
- Обучение на всички младежи за зачитането на физическите и емоционалните граници на другите и значението на уважението..

Ориентирането към превенция е важен компонент на холистичните услуги, основани на силните страни.

Лечение през холистична перспектива

Хората са социални същества, чиито мисли, чувства и поведение са повлияни от заобикалящата ги среда, включително домашния им живот, училищните/трудовете преживявания и социалната мрежа на връстниците. Третирането на младите в изолация, без да се обмисля естествената им среда, често може да доведе до посредствени услуги. Холистичната перспектива гарантира, че услугите са насочени към индивидуални, семейни и общностни фактори и се грижат за просоциалното, позитивно поведение на младите хора, а не само за проблемите. Поради разнородността на младежта, подходът на едностранична интервенция е противопоказан.

Образование от холистична перспектива

Младежите, които срещат академични, социални или емоционални трудности в училище, също могат да се възползват от подход, който разглежда множество фактори на влияние. Интервенцията от холистична гледна точка може да включва модифициране на отговорите на учителите, увеличаване на участието на родителите, преподаване на младежките социално-емоционални умения, засилване на социалната подкрепа на младите хора от позитивни връстници, преподаване на уроци, използване на приобщаване и самостоятелни преживявания в класната стая и промяна на размера или местата в класната стая.

Силни страни и ресурси от холистична перспектива

Холистичната перспектива подчертава значението на това да се погледне отвъд проблемното поведение към многото индивидуални, семейни и общностни силни страни и ресурси, които са свързани с просоциалното поведение на младите хора. Тези силни страни и ресурси са изтъкнати в цялата тази

Подкрепа, базирана на доказателства, за холистична перспектива

Когато разгледате някои от многото програми за рехабилитация, за които е установено, че имат подкрепа с доказателства, ще забележите, че много от тях използват цялостна, екологична гледна точка, тъй като се намесват в множество аспекти от живота. Те се намесват в семейството, училището и друга подходяща среда. Тези базирани на факти програми признават сложността на човешкото поведение и разбират, че за да бъдат най-ефективни интервенциите, често трябва да са насочени към множество проблеми в множество сфери.

Резюме

Младите в риск са много повече от техните настоящи проблеми. За да се постигне най-доброто отразяване и намеса, предоставящите услуги за младежи трябва да обмислят множество фактори и да анализират просоциалното, положително поведение, а не само проблемното поведение. Холистичната перспектива подчертава сложността на човешкото поведение и разглежда многото влиятелни индивидуални, семейни и общностни фактори. Преглеждането на младите хора чрез цялостен обектив помага да се гарантира, че услугите за превенция, оценка и интервенция поддържат индивидуална ориентация, базирана на силните страни.

Устойчивост при младите хора

Всички познаваме някои добре адаптирани се възрастни, които са претърпели значителни несгоди в детска възраст (напр. злоупотреба, родителска нестабилност, бедност). Тези хора са посочени като устойчиви. От психологическа гледна точка устойчивостта е определена, като положителна адаптация в контекста на негативни и противоречиви житейски периоди и ситуации. Разбирането на гъвкавостта и многото фактори, които могат да стимулират устойчивостта, е основен компонент на подход, основаващ се на силните страни.

Трудности в детството /Рискови фактори, които устойчивите млади хора успешно преодоляват

Терминът *рисков фактор* се използва, за да опишат различните видове несгоди, включително психосоциални и биологични опасности, които увеличават вероятността от негативен резултат от развитието. Устойчивите млади хора успешно преодоляват редица рискови фактори, включително преждевременно раждане, перинатален стрес (събития по време на раждане), бедност, родителски психически заболявания, злоупотреба с родителски права, хроничен семеен раздор, развод, отглеждане в приемни институции, малтретиране на деца, бездомност, травма от война и травма от природни бедствия. Човешките същества могат да бъдат удивително силни и устойчиви.

Всички млади хора имат способността да бъдат устойчиви

Това не са само няколко уникални личности, които имат някаква магическа способност да преодолеят трудностите в живота. На базата на досегашно изследване са установени устойчиви млади хора в различни поколения, култури, раси и страни (Werner & Smith, 1992). Устойчивостта изглежда е често явление в човешките същества, ако са налице достатъчно защитни фактори за засилване на здравословното развитие. Тя е част от нашата система за човешка адаптация за самозащита и може да бъде насърчавана *при всички младежи*.

Какви са защитните фактори

Защитните фактори са условия, които увеличават вероятността от положителни резултати в отговор на несгодите в живота. Някои защитни фактори са вътрешни характеристики, докато други са външни, тъй като те произтичат от семейството и/или от общността на младежите. Тези защитни фактори действат като буфер срещу психосоциалния и биологичния риск. Защитните фактори могат да помогнат на младите хора да се развиват в здрави, проактивни възрастни.

Метафората за защитните фактори: Как се кара скейтборд

Ученето на скейтборд е добра метафора за разбиране на понятието защитни фактори. Когато се учи да кара скейтборд, ако младеж използва безопасно оборудване, като каска, наколенки и налакътници (защитни фактори), това може да помогне за падания. Младежът ще има по-малък риск от нараняване, тъй като той или тя постепенно придобива компетентност като скейтбордист. За разлика от младеж, който няма оборудване за безопасност (без защитни фактори), ще бъде изложен на по-висок риск от нараняване и неуспех да се превърне в компетентен скейтбордист.

Всички ние се нуждаем от известно предпазно оборудване (защитни фактори), за да ограничим падането ни в живота. За съжаление, някои младежи имат твърде малко и твърде много падания.

Подходът, основаващ се на силните страни, може да помогне за идентифицирането и подобряването на защитните фактори, процес, който ще помогне на младите хора да

управляват стресовите в живота и да станат психологически здрави, продуктивни граждани.

Насърчаване на здравословно развитие със защитни фактори

Индивидуални защитни фактори

Индивидуалните защитни фактори са тези, свързани с вътрешни качества, които влияят върху насърчаването на устойчивостта и здравословното развитие.

- Добри когнитивни способности (включително умения за разрешаване на проблеми и наблюдение)

Способността да се мисли и да се решават проблемите, когато се сблъскват с трудни житейски обстоятелства, е жизненоважен компонент в начина, по който хората се адаптират към тяхната среда. Ето защо не е изненадващо, че адекватните способности в тази област често се свързват с устойчивостта. Въпреки че не можем да променим вродената интелигентност на младежите, ние можем да ги научим на уменията и стратегиите за решаване на проблеми, за да повишим тяхното внимание и концентрация. Обучението на уменията за решаване на проблеми може да помогне на младите хора да идентифицират и да обмислят проблеми, решения и потенциални резултати/последствия. Налице са много ресурси за подобряване на уменията за решаване на проблеми. Уменията внимание /задържане на вниманието на младежа/ могат да бъдат подобрени. Стратегиите, които могат да помогнат на младежите в способността им да внимават, включват разполагането им по-близо до бюрото на учителя и далеч от развлеченията, изграждане на навик да си водят бележки, гарантиране, че те получават достатъчно сън през нощта, насърчаване да практикуват способности за метапознание, които включват разпознаване, когато не разбират нещо и търсене на информация, която да разбират.

- Добро познаване на проблемите и решенията - положителните резултати от лечението и повишената гъвкавост се свързват с младите хора, които проявяват интерес и способност да анализират мислите, чувствата и действията си, които се отнасят до проблеми и успехи.
 - Добро саморегулиране на емоционалната възбуда и контрол на импулсите.
Не е необичайно да притежава добри умения за саморегулиране, свързани с управлението на емоциите и способността да мислят, преди да действат. Тези умения за емоционална регулация са по-често срещани при младежи, родени с "лесен" темперамент. Въпреки, че не може да се промени вродения темперамент, може да се помогне на младите хора в ученето на стратегии за обучение, за да управляват своите личностни черти и настроения по начин, който е по-адаптивен към тяхната заобикаляща среда. Емоционалната регулация и уменията за управление на стреса могат да бъдат преподавани на

всички младежи. Младежите, които придобиват умения за емоционален контрол, по-често извличат подкрепа от другите, което е още един защитен фактор.

- Положително личностно възприемане

Доброто себевъзприятие е друг фактор, свързан с устойчивостта това положително самосъзнание трябва да бъде свързано с просоциалното поведение. Някои доказателства показват, че ако положителното самовъзприятие на младежите е свързано с престъпно поведение, тогава то става рисков фактор (Hughes, Cavell, & Grossman, 1997). С други думи, ако се чувствате добре, че сте най-добрият крадец на автомобили във вашия квартал, това не е устойчивост.

- Таланти

Проучванията за устойчивост предполагат, че талантите, оценени от самите младежи и от обществото, също могат да подобрят реализацията им. Тези таланти могат да включват компютърни умения, атлетични способности, художествени способности, музикални умения и умения за писане.

- Собствено полезно действие

Вярването, че може да повлияете и да контролирате околната среда, се нарича собствено полезно действие (Bandura, 1997), което е друга характеристика, свързана с устойчива младост. За разлика от младите хора, които проявяват "заучената безпомощност" за способността им да променят себе си или заобикалящата ги среда, устойчивата младеж вярва в способността си да променят живота. Младежите, които вярват, че имат личен контрол над околната среда, ще бъдат по-активни в управлението на детските си стресови ситуации и следователно, ще бъдат по-устойчиви. Колкото повече младежи са имат право да правят избор в живота си и да бъдат насърчавани да контролират какво могат, толкова по-малък е рискът им от безпомощност.

- Вяра и чувство за смисъл в живота
- Позитивна перспектива за живот / добро чувство за хумор
- Адаптивна личност / обща привлекателност за другите
- Преодоляване на значителни несгоди в живота
- Да са мотивирани да правят положителни промени в живота

Семейни защитни фактори

Семейните защитни фактори са тези, които се намират в семейството на младежите и влияят върху насърчаването на устойчивостта и здравословното развитие.

- Социално-икономически предимства
Устойчивите младежи е по-вероятно да имат семейства със социално-икономически предимства. Въпреки че предоставящите услуги за младежи в действителност не могат да променят социално-икономическия статус (СИС) на

младите хора и техните семейства, е възможно да се увеличат възможностите им да получават услуги, които са подобни на семейства с предимство за СИС.

- Отлични взаимоотношения с компетентни и оказващи подкрепа настойници. Установено е, че тясното обвързване със стабилни, компетентни родители или настойници води до по-добри резултати сред всички млади хора и е един от най-мощните защитни фактори, свързани с устойчивостта.
- Положителен семеен климат с ниско родителско несъгласие
- Да има родители или настойници, които се грижат за обучението на младежите
- След средно образование на родителите
- Да имат родители, които притежават индивидуални защитни фактори
- Демократичен/авторитетен родителски стил

Мнозинството от изследванията относно стила на родителите идентифицира демократичния/авторитетен родителски стил като най-ефективен за насърчаване на устойчивостта и цялостната адаптация в. Баурънд (1978) идентифицира три основни родителски стила: демократичен/авторитетен, толерантен и авторитарен (виж Фигура 2).

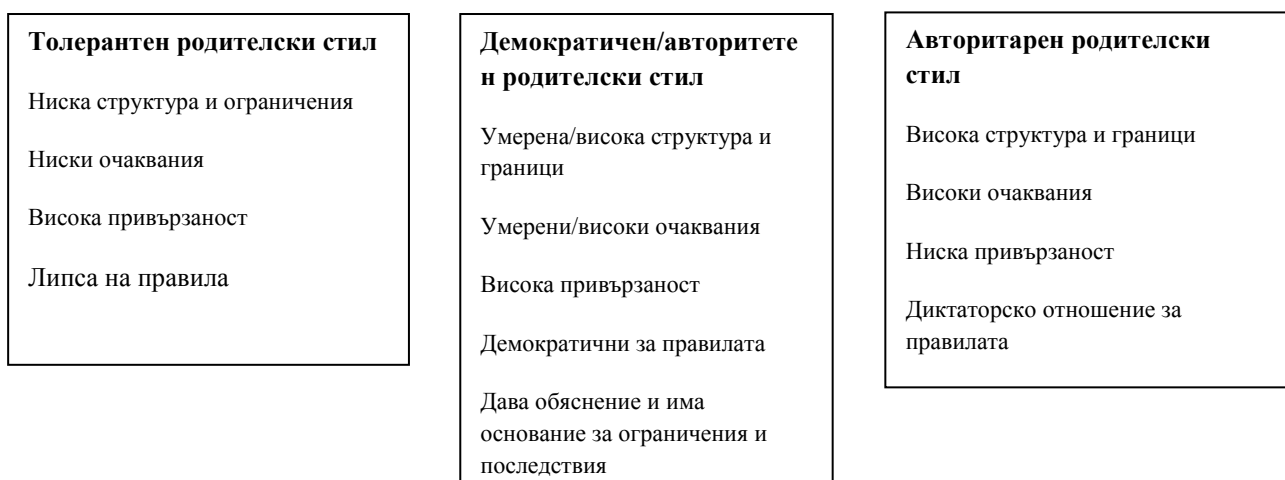
- Толерантният родителски стил попада в единия край на континуума и се характеризира с много малка структура и малко ограничения, ниски очаквания, висока привързаност и слабохарактерност по отношение на правилата.
- От другата страна на континуума е авторитарният родителски стил, който включва много висока структура и много граници, високи очаквания, ниска привързаност и стриктни правила с подхода "направи го, защото казах така".
- Разположен в средата на континуума е демократичният/авторитетен стил. Този стил на родителство не само определя граници, осигурява добър надзор, поддържа умерени до високи очаквания, но и се характеризира с висока топлина, приемливост, грижа и родителски ангажимент. Тези родители са възприемчиви към комуникацията на детето си и предоставят обосновка при определянето на границите и даването на последици. Младите хора са активна част от процеса, който спомага за насърчаването на автономността и самооценката, когато се развиват в зряла възраст.

Някои смятат, че най-добрият подход за взаимодействие с деликатното поведение на младежите в риск е да бъдат авторитарни - т.е. да поддържат един много строг и безкомпромисен подход. За съжаление, този стил на взаимодействие често увеличава отбранителната способност и противоположното поведение в младежта. За разлика от това, демократичният/авторитетен стил на взаимодействие не само определя подходящи граници на разрушителното поведение, но също така промотира самостоятелността, самооценката, постигането на мотивацията, просоциалното поведение, самоконтролът, веселието. Като цяло този родителски стил се оказва най-ефективен с всички младежи, независимо от тяхната раса, социален произход или семейно положение на родителите (Steinberg, 1990, 2001). Демократичният/авторитетен стил на взаимодействие също изглежда най-

добрият подход за терапевти, учители, персонал за директни грижи и други предоставящи услуги за младежи.

Имайте предвид, че родителските стилове са на динамичен континуум. Ще има моменти, когато демократичният/авторитетният родител ще трябва да се наклони повече към ? към авторитарната страна, в зависимост от спецификата на ситуацията и индивидуалните нужди и характеристики на конкретния младеж. Този индивидуален отговор може да бъде направен, като се запазят общите взаимодействия в рамките на демократичния/авторитетния обхват на континуума.

Фигура 2: Континуум на родителските стилове

Защитни фактори на общността

Защитните фактори на общността са тези, които се намират в рамките на младежката общност – например съседите им, в групата на връстниците и в училището - които оказват влияние върху насърчаването на устойчивостта и здравословното развитие.

- Близки отношения с компетентни, проактивни, подкрепящи възрастни
- Връзки с просоциални, спазващи правилата хора
- Романтически взаимоотношения с проактивен, добре приспособен партньор
- Връзки с просоциални дейности и организации
- Присъствие в ефективни училища
- Квартали с висока колективна ефикасност
- Високо ниво на обществена безопасност, добро обществено здравеопазване и спешни социални услуги

Кумулативен ефект на защитните фактори: Колкото повече, толкова по-добре

Няма нито един фактор или интервенция, която да повиши устойчивостта при всяка младеж. По-скоро съществува сложно взаимодействие на защитните фактори на множество нива (индивид, семейство и общност). Тези фактори взаимодействат с различни психосоциални и биологични стресови фактори, които помагат да се определи способността на младите да преодолеят несгоди в живота. Колкото повече защитни фактори притежават или развият младите хора, толкова по-голям е шансът им да се справят с проблемите в живота и да се развиват в добре адаптирани, проактивни възрастни. Институтът за търсене в Минеаполис е направил обширни проучвания за кумулативния ефект на защитните фактори (които те наричат "активи") и за ефекта на тези фактори както върху високорисковите, така и върху положителните нагласи и поведения.

Резюме

Устойчивите хора са тези, които са се сблъскали със сериозни стресови ситуации, които все още могат да се отразят отново, за да водят продуктивен, социален живот. Тази глава предоставя информация за историята на изследванията за устойчивост и описва много от индивидуалните, семейните и общностните защитни фактори, които могат да повишат устойчивостта на младите хора.

Мотивация и заетост на младите хора

За да бъдат услугите най-ефективни, младите хора трябва да бъдат вътрешно мотивирани и ангажирани в процеса. Целта на тази глава е да изтъкне стратегии за повишаване на вътрешната мотивация на младите хора в класните стаи, терапевтичните сесии и други настройки за младежки услуги.

Пример: Незадоволени основни човешки нужди

Коди (на 12 години) бил под наблюдение, заради опит за самоубийство. Той се опитвал да се задуши с тениската си два пъти и многократно е нарязвал на ръцете си с моливи, скоби и всичко друго, което можело да причини нараняване. Коди бил упорит и редовно отказвал да следва правилата на служителите.

Той също се е борел с негативно отношение на връстници, дължащо се на хроничното му лошо поведение. Били предприети няколко интервенции, за да се спре

самоувреждането и опозиционното поведение на Коди, но нищо не работило. Коди продължил да действа ежедневно по този особен начин и не изглеждал да се интересува от последствията, свързани с неговото лошо поведение.

Защо Коди не е мотивиран да промени поведението си към по-добро?

Отговорът: Основните човешки потребности на Коди не са били изпълнени. След пристигането на Коди в здравното заведение той не е имал контакт със семейството си. Родителите му рядко отговаряли на телефонните обаждания, не връщали обаждания и не идвали, когато са били определяни дни за посещения. В допълнение, Коди не е имал приятели в здравното заведение, поради хроничното си поведение. Основната нужда на Коди от любов и принадлежност (социални нужди) била сериозно изчерпана и той не можел да се интересува от нищо друго. Основният му фокус бил върху чувствата му на самота, отхвърляне и гняв.

Повишаване на мотивацията след задоволяване на основните човешки нужди

Когато основните човешки нужди не са изпълнени, е трудно да се съсредоточим или да се грижим за всичко друго. Това е предпоставката за йерархията на нуждите на Ейбрахам Маслоу (Маслоу, 1970). Маслоу вярва, че хората са мотивирани да изпълнят неудовлетворените си нужди, като започват с най-основните си нужди. Както е илюстрирано в Таблица 1, той идентифицира йерархия от пет човешки потребности, вариращи от най-основните ни, до по-разширените/допълнителните ни нужди.

Основни нужди

Най-ефикасните ни човешки потребности са физиологични, безопасни и социални

- **Физиологични нужди**

Физиологичните потребности обхващат необходимото за поддържане на живота, като нуждата от храна и вода, сън, отстраняване на телесни отпадъци и удобна телесна температура. В повечето случаи мотивацията за посрещане на тези физиологични нужди има предимство пред всички други нужди. Докато четете тази глава, ако в момента се чувствате сънливи или стаята е много студена, способността ви да се фокусирате върху съдържанието на това, което четете, ще бъде възпрепятствано от вътрешната мотивация за сън и топлина. Когато физиологичните нужди на младежа не са задоволени, основната му мотивация ще бъде да задоволи тези нужди. Младежи, които не са яли от вчера или са получили само няколко часа сън, поради хаотична домашна среда, ще имат намалена способност да успеят в училище или в терапия.

- **Нужди за безопасност**

Нуждите за безопасност включват нуждата от стабилност, последователност и защита, както и свобода от страх, безпокойство и хаос. Хората имат нужда

заобикалящата ги среда да бъде предсказуема и безопасна. Когато средата е физически или емоционално опасна, вътрешната мотивация ще бъде насочена към задоволяване на необходимостта от безопасност. Младежите, които са тормозени и заплашени в класната стая, ще бъдат по-фокусирани върху личната безопасност, отколкото върху развиването на математически умения.

- **Социални потребности (принадлежност и любов)**

Всички ние имаме основна нужда да обичаме и да бъдем обичани, да бъдем приети и да принадлежим на група или семейство. Тази социална нужда включва желанието да се избегне самотата, отчуждението и отхвърлянето. Повечето от нас са имали опита от загуба на значителни взаимоотношения поради раздяла, развод или смърт и са се оказали неспособни да се съсредоточат върху нищо освен изгубените взаимоотношения. Същото важи и за младежите в риск, които трудно ще се съсредоточат върху теми или задачи в клас, ако техните основни нужди за любов и принадлежност не са изпълнени. Социалните привързаности са силна мотивационна сила.

Напреднали/допълнителни нужди

След като основните физиологични, безопасни и социални нужди са удовлетворени, хората са мотивирани да посрещнат своите по-напреднали/разширени потребности, включително необходимостта от придобиване на компетентност и успех в живота.

- **Изисквания за компетентност (уважение и постижения)**

Човешките същества имат нужда от самоуважение, постижение и контрол на тяхната среда. Тези нужди включват желанието да бъдат признати от другите и уважавани за личните постижения и компетенции. Често лечебните и образователни услуги са проектирани с очакването младите хора да бъдат мотивирани на това ниво.

- **Нужди за самоусъвършенстване**

Последната и най-напреднала нужда е нуждата от себеактуализация, която може да се определи като необходимостта да се живее до пълния потенциал и човек да стане всичко, което човек може да стане. След като бъдат посрещнати по-основните нужди, хората стават мотивирани да максимизират своя потенциал. Важно е да се отбележи, че редът и силата на нуждите в йерархията на Маслоу не са универсални или фиксирани. Основната теория обаче, свързана с изпълнението на незадоволени нужди, е много приложима към разбирането на това, което мотивира младите хора и техните семейства (Dunlap, 2004).

Грешка, която понякога правят предоставящите услуги за младежи първоначално е да осъществяват интервенции, насочени към по-напредналите нужди на младите хора, като същевременно пренебрегват най-основните физиологични, социални и социални потребности. Ако младежът е изтощен поради липса на сън (неудовлетворена физиологична нужда), да е билнасилен или да е злоупотребявано с него

(неудовлетворена нужда от безопасност) или социално отчужден и отхвърлен (неудовлетворена социална нужда), мотивацията му да усвои академични и лечебни концепции (необходимост от компетентност и необходимост от пълноценно използване на потенциала) ще бъдат значително засегнати. Справянето с основните човешки нужди е важен компонент за ефективните услуги.

Основни човешки нужди	Допълнителни/разширени нужди
Физиологични нужди	Изисквания за компетентност (уважение и постижения)
- Задоволяване на глад и жажда	- Да се чувства компетентен
- Наспиване	- Признание и уважение от другите
- Елиминиране на телесни отпадъци	- Самоуважение
- Поддържане на комфортна телесна температура	- Постижения
Нужди за безопасност	Нужди за самоусъвършенстване
- Да се чувстват физически и емоционално сигурни, стабилни и в безопасност	- Необходимост да се живее до максималния потенциал
- Средата на живот да бъде организирана и предвидима (не хаотична)	
Социални потребности (принадлежност и любов)	
- Да обича и да се чувства обичан	
- Да се вписва и да бъде приет	
- Социална привързаност	
- Здрави, последователни и подкрепящи родители/настойници	

Таблица 1: Йерархия на основните и допълнителни/разширени човешки потребности

Други стратегии за насърчаване на мотивацията/ангажираността на младите хора

Вътрешната мотивация на младите хора може да бъде подобрена, когато предоставящите услуги за младежи идентифицират и промотират цели на подхода,

използват мотивационни стратегии за интервюиране и поддържат смирен, любознателен стил на взаимодействие.

Идентифициране и насърчаване на целите на подхода

Понякога има пристрастие, когато се лекуват младите хора, да се съсредоточат преди всичко върху целите, които се избягват, които се отнасят (например не се агресирайте). За сметка на това целите на подхода фокусират вниманието върху това, което младите хора искат да постигнат в живота, сега и в бъдеще. Тези цели могат значително да подобрят вътрешната мотивация. Младежите са по-склонни да се учат как да управляват гнева, ако това води до нещо желано (например да правят и поддържат приятелства, да имат право да се присъединят към футболния отбор, да получат диплома за гимназия).

Тони Уорд разработва това, което се нарича "Модел на добрите жители", който включва списък на целите на подхода (човешки нужди). Въпреки че целевата популация е от възрастни, много от изброените цели на подхода са от значение за подпомагане на младите хора, да изяснят какво имат и какво искат да имат в бъдещия си живот. Целите на идентифицирания подход включват следното:

- Семейство (имате съпруг, да бъдете баща/майка, имате връзка със семейството си)
- Приятелства (имате платонични и романтични връзки)
- Превъзходство в работата и играта (имате опит)
- Превъзходство в агенцията (да бъдете независими, самоуправляващи се)
- Живот (здравословен начин на живот, оптимално физическо функциониране)
- Знание (имате мъдрост и информация)
- Вътрешен мир (без емоционална тревога и стрес)
- Духовност (намирате смисъла и целта в живота)
- Общност (чувствате се свързани с тези в околната среда)
- Щастие (чувствате удовлетворение и радост в живота)
- Творчество (имате възможности за творческо изявяване)

Когато младежите правят връзка между това, как тяхното участие в училище и лечение може да им помогне да постигнат желаното в живота (цели на подхода), тяхната вътрешна мотивация често се засилва.

Мотивационни стратегии за интервюиране

Друг модел за засилване на вътрешната мотивация е мотивационното интервюиране (MI) (Miller & Rollnick, 2002). Това е подход, който е фокусиран върху силните

качества на клиентите и акцентира върху повишаване на мотивацията на младежите и семействата. Мотивационното интервюиране помага да се създаде среда, в която клиентите са мотивирани да направят положителни промени в живота си (Miller & Rollnick, 2002; Walters et al., 2007). Ключовите концепции на мотивационното интервюиране включват: сътрудничество, изразяване на съпричастност и приемане, придвижване с устойчиви стъпки и развитие на несъответствие.

- **Сътрудничество**

Тази стратегия подчертава значението на комуникацията между предоставящите услуги за младежи и младежа като връзка, която взема под внимание младежката експертиза и перспектива, като същевременно се избягва авторитарна, еднопосочна позиция.

- **Приемане и изразяване на емпатия**

Предоставящият услуги за младежи се стреми да разбере чувствата и гледната точка на младежа, без да съди, критикува или обвинява. Той или тя приема младежа и пристъпва към обсъждане, което не означава задължително съгласие или одобрение.

- **Преобръщане с устойчивост**

Предоставящият услуги за младежи не се противопоставя пряко на съпротивата на младежите. Той/тя избягва да спори за промяна и вместо това признава колебливостта, и съпротивата на младежите, като естествени и разбираеми.

- **Развитие на несъответствие**

Тази стратегия засилва мотивацията чрез идентифициране и усилване на несъответствието между настоящото поведение на младежите, и личните цели, и ценности на младите хора. Предоставящият услуги за младежи поставя въпроси, които помагат на младежите да изследват личните цели и ценности, и дали те са в съответствие с настоящото поведение. Откриват се всички несъответствия. Както обясняват Miller and Rollnick (2002): „Когато поведението се разглежда като противоречащо на важни лични цели (като здраве, успех, семейно щастие или положителен образ за себе си), е вероятно да настъпи промяна“. Младежите, а не предоставящите услуги за младежи, представят аргументите за промяна.

Поддържайте смирен, интуитивен стил на взаимодействие..

Човешкото поведение е много сложно и ако предоставящите услуги за младежи мислят, че имат всички отговори, не след дълго се убеждават, че не са прави. Когато се срещат с хора рязко и директно, сякаш имат всички отговори и пренебрегват приноса на другите, могат значително да възпрепятстват младежите и възприемчивостта на семейството на младежите. Един скромнен, любознателен, междуличностен стил може да помогне за ангажиране на младежта и участието на семейството в оздравителния и образователен процес.

Пример от практиката: Продължение: Незадоволени основни човешки нужди

Коди продължава да се държи надут и да показва самонараняващо поведение. Нито един от опитите за намеса не са успешни. Нуждата на Коди от любов и принадлежност (социални нужди) е сериозно изчерпана и става ясно, че трябва намеса, с цел насока към тези неудовлетворени нужди. Както майката, така и бащата на Коди се борят със собствените си проблеми (например злоупотреба с наркотици, правни проблеми) и не са в състояние да осигурят последователна, пълноценна подкрепа. За щастие установяваме връзка с баба на Коди, която започва да предоставя подкрепа чрез редовни посещения и телефонни обаждания. Няколко служители по сигурността и консултанти установяват добри взаимоотношения с Коди. Освен това бяха идентифицирани връстници на момчето, които се съгласиха да се присъединят към него.

Тъй като основната необходимост на Коди от социалните връзки е удовлетворена, мотивацията му за участие в лечението нараства и поведението му се стабилизира.

Резюме

Насърчаването на вътрешната мотивация и ангажираността са от решаващо значение за положителните промени, и здравословното развитие на младите хора. Ако младите хора не са вътрешно мотивирани да правят положителни промени в живота си, няма значение колко много другите го искат за тях – реалната промяна ще бъде трудна. Мощен метод за подсилване на вътрешната мотивация е посрещане на основните човешки потребности на младите хора. Когато са удовлетворени физиологичните потребности, социалните потребности и потребностите от сигурност и безопасност, способността на младите хора да участват в лечение и образователни услуги може да бъде значително подобрена. Допълнителни стратегии за повишаване на мотивацията включват определяне на целите на подхода; използване на мотивационни стратегии за интервюиране; и поддържане на скромен, любознателен стил на взаимодействие.

Идентифициране на потребностите на младежите в риск

Стъпки, които младежкия работник предприема, за да подкрепи младежа в риск

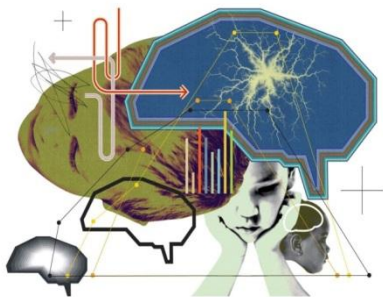
1. Свързване с детето в риск: доброволно или недоброволно. Някои от децата търсят подкрепа, други се намират и разпознават по време на работа на терен.

2. Оценка на средата на децата в риск (семейство, училище, приятели, роднини)

За всички младежи в риск потенциалните рискове са резултат от заобикалящата среда (семейство, училище, приятелски кръг). Затова е изключително важно да се анализира влиянието и върху всеки отделен случай на дете в риск.

3. Определяне на потенциални проблемни области (лични, в общността и други)

Проблемните области трябва да бъдат разграничени и изяснени чрез специален „инструментариум“ за събиране на информация. Този инструментариум може да включва структурирани и неструктурирани въпросници, както и консултации.

4. План за справяне с проблемите

Изработване на мерки за решаване на проблемите – краткосрочни, средносрочни и дългосрочни мерки.

5. Изпълнение на стъпките в съответствие с плана

Реализиране на плана стъпка по стъпка чрез индивидуални методи, ориентирани към нуждите на конкретния млад човек в риск, които са персонализирани за него.

б. Мониторинг на развитието на случая

На всеки 3 месеца след приключване на всеки случай е необходимо да се направи преглед на динамиката му. Ако има нова проблематична сфера, той се подновява. Всеки случай може да бъде разглеждан в рамките на не повече от 2 години.

Въпроси за оценка

	ДА	НЕ	КОМЕНТАРИ
<p>Нарушени ли са основните психологически нужди на младите хора?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Задоволяване на глад и жажда • Достатъчно сън • Премахване на телесните отпадъци • Поддържане на комфортна телесна температура 			
<ul style="list-style-type: none"> • Нарушени ли са основни нужди за безопасност на младежа? • усещане за физическа и емоционална безопасност, сигурност и стабилност за организирана и предвидима (не хаотична) жизнената среда 			
<p>Нарушени ли са основните младежки социални потребности (принадлежност и обич)?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да обичаш и да бъдеш обичан • Да принадлежиш и да бъдеш приет • социална привързаност • наличие на добри, последователни и подкрепящи хора, които се грижат 			
<p>Нарушена ли е нуждата за развита компетентност на младежа (оценка / постижения)?</p>			

<ul style="list-style-type: none"> • Да се почувства компетентен • Да се почувства признание и уважение от другите • Да има самочувствие • Да постига целите си 			
<p>Нарушена ли е нуждата за самоусъвършенстване на младежа?</p> <ul style="list-style-type: none"> • осъществяване на пълен потенциал 			
<p>Има ли големи рискове в живота на младежа?</p> <p>Ако да, кои са те?</p>			
<p>Засегнат ли е младежът от някаква сериозна болест?</p>			
<p>Младежът среща трудности в резултат на нарушената нужда.</p> <p>Коментирайте конкретния случай.</p>			
<p>Липсва ли нещо на младежа в живота?</p> <p>Ако да, какво е то ? и до каква степен му липсва?</p>			
<p>Мечтае ли младежът ?</p> <p>Какви са най-съкровениите му мечти и визията му за бъдещето?</p>			
<p>Има ли бариери и страхове, които възпрепятстват младежа да осъществи мечтите си ?</p> <p>Вашият коментар, ако има такива</p>			
<p>Иска ли младежът да промени нещо в живота си ?</p> <p>Ако да, в каква посока?</p>			
<p>Научава ли младежът нови знания и умения?</p>			
<p>Важна ли е потенциално постигнатата цел за младежа?</p>			

Има ли нещо, което възпира младежа от постигане на целта или задоволяване на конкретната нужда? Ако да, кое е това нещо?			
Страх ли го е младежа да бъде наранен? Как и от кого ?			
В стабилна семейна среда ли расте младежът?			
В добри отношения ли е младежът с близките си ?			
В добри отношения ли е младежът със съучениците си ?			
Има ли младежът изградени приятелства и ресурси за подкрепа от общността?			
Разполага ли младежът с собствено място за живеене? Ако не, с кого живее?			
Има ли младежът идол или ролеви модел?			
Младежът нуждае ли се от специално внимание от специалисти?			
Получава ли младежът институционализирана помощ? (училищно обслужване, социални услуги, младежки работници и др.) ? Ако да, какъв тип помощ?			
Има ли перспектива за развитие на случая и възможните решения? Опишете ги, ако е така.			

Примерни казуси

КАЗУС 1

Ромско момиче в капана на общността

Ивана е 16-годишно момиче, родено и отгледано в ромско гето в покрайнините на Сливен. Тя има 3 братя и 2 сестри. Баща ѝ е починал, когато е на 8 години, а майка ѝ живее с друг мъж в къщата. В дома си живее с 4 поколения роми - майка ѝ, нейните баби и дядовци, и някои от децата на сестрите ѝ. Къщата е малка и не обслужва нуждите на голямото семейство. Тя помага за отглеждането на по-малките деца и готви за всички.

Ивана учи в местното/кварталното училище, където повечето от децата са от ромски произход. Трудно ѝ е да се занимава с училище ефективно. Но тя успява да стигне до 10-и клас, когато трябва да напусне, защото забременява. Младото момиче напуска училище, за да живее заедно със съпруга си, който е с 2 години по-млад от нея. Ивана се премества в дома на семейството му, както традицията. Тя преживява инцидент по време на бременността, кола я удари на зебра и водачът изчезва. Тя се отървава само със стрес – за щастие няма сериозна травма.

Семейството ѝ е щастливо, че забременява и най-сетне мъж я взима от къщата. Всъщност, тя се мести само на три улици от дома си и поддържа интензивен контакт с братята и сестрите си.

Натискът на майка ѝ и баба ѝ за женитба бил осезаем, защото се страхували, че „момичето може да бъде откраднато“ или „да стане твърде стара, за да я вземат за снаха“.

Ивана никога не е имала възможност да работи и трудът ѝ да се плаща. Тя зависи от социалните помощи, от дете до зряла възраст. Ромското момиче избягва излизането от квартала и много рядко излиза от общността. Тя може да говори на български език, но го използва само, когато разговаря с българи.

Като дете Ивана мечтае да стане певица и има талант и хубав глас, но тя няма самочувствие, за да отиде на конкурс по пеене и да пее пред аудитория. Гласът и остава в капана на общността.

Въпроси за оценка

	ДА	НЕ	КОМЕНТАРИ
<p>Нарушени ли са основните психологически нужди на младите хора?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Задоволяване на глад и жажда • Достатъчно сън • Премахване на телесните отпадъци • Поддържане на комфортна телесна температура 		X	
<ul style="list-style-type: none"> • Нарушени ли са основни нужди за безопасност на младежа? • усещане за физическа и емоционална безопасност, сигурност и стабилност • усещане за организирана и предвидима (не хаотична) жизнената среда 	X		<p>Ивана живее в хаотична и недобре организирана семейна среда.</p> <p>Повече от 12 души в една къща.</p>
<p>Нарушени ли са основните младежки социални потребности (принадлежност и обич)?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да обичаш и да бъдеш обичан • Да принадлежиш и да бъдеш приет • социална привързаност • наличие на добри, последователни и подкрепящи хора, които се грижат 	X		<p>В ромската общност се поддържа близък контакт и стриктно се спазват семейните традиции от векове.</p> <p>Но в същото време това е голяма пречка за нейните социални контакти извън общността.</p>
<p>Нарушена ли е нуждата за развита компетентност на младежа (оценка / постижения)?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да се почувства компетентен • Да се почувства признание и уважение от другите • Да има самочувствие • Да постига целите си 	X		<p>Ивана има малко контакти извън общността и няма активен социален живот.</p>

Нарушена ли е нуждата за самоусвършенстване на младежа? • осъществяване на пълен потенциал	X		
Има ли големи рискове в живота на младежа? Ако да, кои са те?	X		Основният риск е от изключване от обществото извън общността, поради липса на образование, мотивация за работа и активен граждански живот. Това влияе на самочувствието и самооценката на момичето.
Засегнат ли е младежът от някаква сериозна болест?		X	
Младежът среща трудности в резултат на нарушената нужда. Коментирайте конкретния случай.	X		Тя не се чувства комфортно извън ромската общност. Тя напуска училище, поради бременност
Липсва ли му нещо на младежа в живота? Ако да, какво е то? и до каква степен му липсва?	X		Тя не може самостоятелно да взема решения, семейството ѝ решава за кого да се омъжи и кога
Мечтае ли младежът ? Какви са най-съкровениите му/й мечти и визията му/й за бъдещето?	X		Ивана мечтае да стане певица.
Има ли бариери и страхове, които възпрепятстват младежа да осъществи мечтите си ? Вашият коментар, ако има такива	X		<ul style="list-style-type: none"> • семейни традиции и начин на живот в ромската общност • липса на образование и мотивация
Иска ли младежът да промени нещо в живота си ? Ако да, в каква посока?		X	Наблюдава се липса на лично мнение и позиция.

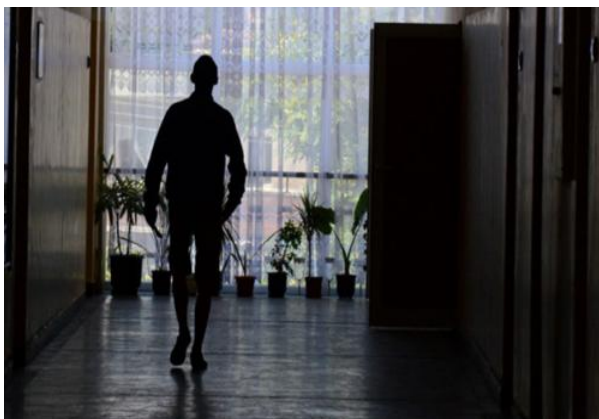
Научава ли младежът нови знания и умения?	X		Да - у дома и в училище преди да прекъсне.
Важна ли е потенциално постигнатата цел за младежа?		X	
Има ли нещо, което възпира младежа от постигане на целта или задоволяване на конкретната нужда? Ако да, кое е това нещо?	X		Традициите и навиците на ромската общност.
Страх ли го е младежа да не бъде наранен? Как и от кого ?	X		Може би от член на семейството, ако тя не следва неписаните закони на ромската общност.
В стабилна семейна среда ли расте младежът?		X	
В добри отношения ли е младежът с близките си ?	X		
В добри отношения ли е младежът със съучениците си ?		X	
Има ли младежът изградени приятелства и ресурси за подкрепа от общността?		X	Ивана няма много приятели.
Разполага ли младежът с собствено място за живеене? Ако не, с кого живее?		X	
Има ли младежът идол или ролеви модел?	X		Да, всички ролеви модели и примери от ромската общност.
Младежът нуждае ли се от специално внимание от специалисти?		X	
Получава ли младежът институционализирана помощ? (училищно обслужване, социални услуги, младежки работници и др.) ? Ако да, какъв тип помощ?		X	

<p>Има ли перспектива за развитие на случая и възможните решения?</p> <p>Опишете ги, ако е така.</p>	<p>X</p>	<p>да се опита да бъде самостоятелна и да има смелостта да се държи различно от очакванията на семейството и общността</p>
--	----------	--

Петър е на 16 години от Шумен. Живее в София с баба си и дядо си от 3 години. Майка му живее в Англия, където е емигрирала, когато момчето е на 13 години.

Баща му е пияница от Шумен. Те не се виждат често. Петър няма приятели – типичният интроверт, затворен в себе си и без самочувствие.

КАЗУС 2

Петър живееше с майка си и баща си в крайните квартали на Шумен.

Когато Петър е малко дете, бащата е в непрестани спорове с майката и дори си е позволявал телесна саморазправа. Той гонил съпругата си от къщата неколкократно. Бащата загубил работата си и не можел да намери нова.

Заради ниски резултати в училище, Петър сменя последователно няколко училища и през цялото време има проблеми с интегрирането на новото място. Той никога не разговаря с приятелите си за проблемите у дома, докато един ден майка му изчезва и той се обажда в полицията. Майка му напуска къщата и отива при роднини, след което решава да емигрира в Англия, без да уведоми сина си.

Специализираните органи – „Отдел за закрила на детето“ към Агенция за социално подпомагане го пращат да разговаря с психолог, който не му помага много.

След няколко седмици майка му се свързва с него и обяснява, че е емигрирала да работи, и че ще му изпрати пари.

Тогаво Петър решава и се премества при баба си и дядо си в София, където постъпва в ново училище за трети пореден път. Той няма друг избор, понеже баща му

непрекъснато е пиян и раздразнителен – взел е кредити и банката заплашва да вземе имота му.

В София той не успява да се сприятели със съучениците си и е напълно изолиран. След това започва да излиза с момчета от квартал Люлин, които са част от престъпна групировка за кражби и разпространение на наркотици.

Петър спира да посещава училище, използвайки различни оправдания. В същото време той използва училищната зона за разпространение на наркотици и скоро е изгонен от училище.

Въпроси за оценка

	ДА	НЕ	КОМЕНТАРИ
<p>Нарушени ли са основните физиологични нужди на младите хора?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Задоволяване на глад и жажда • Достатъчно сън • Премахване на телесните отпадъци • Поддържане на комфортна телесна температура 		X	
<p>Нарушени ли са основни нужди за безопасност на младежа?</p> <ul style="list-style-type: none"> • усещане за физическа и емоционална безопасност, сигурност и стабилност • усещане за организирана и предвидима (не хаотична) жизнената среда 	X		Той няма безопасна и спокойна семейна среда, тъй като родителите му се карат. Майка му заминава за Великобритания, а баща му е алкохолик.
<p>Нарушени ли са основните младежки социални потребности (принадлежност и обич)?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да обичаш и да бъдеш обичан • Да принадлежиш и да бъдеш приет • социална привързаност • наличие на добри, последователни и подкрепящи хора, които се грижат 	X		Липсва му семейна топлина и любов. Той няма приятели.
<p>Нарушена ли е нуждата за развита компетентност на</p>			Той често сменя училищата и

<p>младежа (оценка / постижения)?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да се почувства компетентен • Да се почувства признание и уважение от другите • Да има самочувствие • Да постига целите си 	X		няма мотивация да учи.
<p>Нарушена ли е нуждата за самоусъвършенстване на младежа?</p> <ul style="list-style-type: none"> • осъществяване на пълен потенциал 	X		
<p>Има ли големи рискове в живота на младежа? Ако да, кои са те?</p>	X		<ul style="list-style-type: none"> • Да бъде арестуван, заради заниманията му с нелегални неща • Да остане необразован • Да навреди на здравето си
<p>Засегнат ли е младежа от някаква сериозна болест?</p>		X	
<p>Младежът среща трудности в резултат на нарушената нужда. Коментирайте конкретния случай.</p>	X		<p>Да. Петър среща трудности:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да се интегрира в училището; • Да създава и поддържа приятелства; • Той има ниско самочувствие, самооценка и мотивация.
<p>Липсва ли му нещо на младежа в живота? Ако да, какво е то ? и до каква степен му липсва?</p>	X		<p>Да.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Нормална семейна среда; • Нормален образователен процес; • Приятели и постоянен приятелски кръг.

Мечтае ли младежът ? Какви са най-съкровениите му/и мечти и визията му/и за бъдещето?	X		Питър се премества при баба си и дядо си в София, така че най-вероятно мечтае да избяга от баща си и да търси по-добър живот
Има ли бариери и страхове, които възпрепятстват младежа да осъществи мечтите си ? Вашият коментар, ако има такива	X		Липсата на средства и различни деструктивни фактори в семейството
Иска ли младежа да промени нещо в живота си ? Ако да, в каква посока?	X		Петър се мести в София, за да търси по-добри условия на живот от Шумен с баща си.
Научава ли младежа нови знания и умения?	X		Чрез опит, преживявайки различни житейски ситуации.
Важна ли е потенциално постигнатата цел за младежа?	X		
Има ли нещо, което възпира младежа от постигане на целта или задоволяване на конкретната нужда? Ако да, кое е това нещо?	X		<ul style="list-style-type: none"> • Положението в семейството • Липсата на образование • Липсата на приятели
Страх ли го е младежа да бъде наранен? Как и от кого ?	X		<ul style="list-style-type: none"> • уплашен е при изчезването на майка си и звъни на полиция. • стресиран е от отношението на баща си алкохолик.
В стабилна семейна среда ли расте младежът?		X	
В добри отношения ли е младежът с близките си ?		X	
В добри отношения ли е младежът със съучениците си ?		X	
Има ли младежът изградени приятелства и ресурси за подкрепа от общността?		X	

<p>Разполага ли младежът с собствено място за живеене? Ако не , с кого живее?</p>		X	<p>Живее първо с родителите си, в последствие с баба си и дядо си .</p>
<p>Има ли младежът идол или ролеви модел?</p>		X	<p>Привлечен е от хора, които бързо и лесно забогатяват , дори с цената на незаконни дейности.</p>
<p>Младежът нуждае ли се от специално внимание от специалисти?</p>	X		<p>Учител Социален работник Психолог</p>
<p>Получава ли младежът институционализирана помощ? (училищно обслужване, социални услуги, младежки работници и др.) ? Ако да, какъв тип помощ?</p>	X		<p>Петър се среща със специалист от социалните служби.</p>
<p>Има ли перспектива за развитие на случая и възможните решения? Опишете ги, ако е така.</p>	X		<p>Случаят трябва да бъде отнесен към специалисти и те да работят с Петър усилено и дългосрочно.</p>

ЛИТЕРАТУРА:

Bandura, A.(1977) *Social Learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice- Hall

Benson, P.L.(2006) *All kids are our kids: What communities must do to raise caring and responsible children and adolescents*. San Francisco: Jossey-Bass

Brento.,L.K.& Larson,S.J.(2006). *The resilience revolution: Discovering strengths in challenging kids*. Bloomington, IN: Solution tree

Coie, J.D., Watt, N.F., West ,S. ,Hawkins, J.D., Asarnow, J.R., Markman, H.J., Ramsey, S.L., Shure, M.B., & Long, B.(1993). The science of prevention. *American Psychologist*

Laursen, E.K. & Birmingham, S.M. (2003) Caring relationships as a protective factor for at risk youth: An ethnographic study. *Families in Society*, 84(2),240-246

Miller, W.R. &Rollnick, S.(2002. Motivational Interviewing: *Preparing people for the change*. New York: Guilford

Powell, K.M. (2011). *Working effectively with at-risk youth: A strengths-based approach*.

Powell, K.M. (2015). *A strengths-based approach for intervention with At-risk youth*

Steinberg, L.(1990) *Autonomy, conflict and harmony in the family relationship*

Werner, E.E. & Smith, R.S. (1982). *Vulnerable, but invincible: A study of resilient children*. New York: McGraw-Hill